

Meddelande om strategi för hamnar inom EU

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Dokumentbeteckning

COM(2026) 112

Celexnummer 52026DC0112

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén om strategi för unionens hamnar

Sammanfattning

Kommissionen har presenterat ett meddelande med förslag till en strategi för hamnar inom unionen. Regeringen välkomnar i huvudsak förslaget inriktning. Det är positivt att hamnarnas strategiska betydelse lyfts fram, inte minst i förhållande till den roll och funktion de kan ha i den rådande skärpta geopolitiska situationen. Samtidigt vore vissa ambitionshöjningar värdefulla. Det handlar främst om att medlemsstaternas skilda förutsättningar bör beaktas, exempelvis de vinterförhållanden som hamnar och andra maritima anknutna näringar i vår del av unionen behöver förhålla sig till.

1. Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

De så kallade Draghi- och Niinistö-rapporterna har på olika sätt belyst unionens förhållande till världsekonomin och beredskap och givit förslag till hur unionens konkurrenskraft ska kunna stärkas. Rapporterna har belyst betydelsen av unionens hamnar för bland annat unionens konkurrenskraft.

1.2 Förslagets innehåll

Förslaget till unionens nya hamnstrategi syftar till att stärka konkurrenskraft, säkerhet och hållbarhet och behandlar hamnarnas roll i samhället för att uppnå detta. Kommissionen betonar att europeiska hamnar hanterar cirka 74 procent av EU:s utrikeshandel, utgör kritisk infrastruktur och är centrala för energiförsörjning, beredskap och för den så kallade blå ekonomin. Hamnar är avgörande för Europas säkerhet och strategiska autonomi. Strategin är strukturerad kring fem strategiska pelare, enligt nedan.

Stärkt konkurrenskraft, innovation och digitalisering

I strategin framhåller kommissionen behovet av innovation, digitalisering, förbättrade landanslutningar och förenklade regelverk för att stärka hamnarnas konkurrenskraft. Kommissionen lyfter globala konkurrensutmaningar, riskscenarier såsom omlokalisering av trafik till icke-EU-hamnar och behovet av rättvisa villkor i relation till hamnar i tredjeland.

Strategin betonar även ekonomisk säkerhet, särskilt kopplad till utländskt ägande eller inflytande i strategiska hamntillgångar. Kommissionen avser att ta fram vägledning, tröskelvärden och kriterier för att hantera sådan påverkan.

Innovation ska främjas genom bland annat artificiell intelligens, initiativet Horisont Europa och stöd till små och medelstora hamnar. Digitalisering ska förbättra informationsdelning, optimera anlop och minska väntetider till hamn.

Ökad energiomställning, hållbarhet och ren industri

Hamnar beskrivs som strategiska nav för energi- och industriverksamheter, där elektrifiering genom utbyggd infrastruktur är centrala delar av omställningen. Kommissionen föreslår åtgärder för att stödja elektrifiering av hamnar, ökad transparens för prissättning av landström och smarta lösningar för nätkapacitet.

Strategin lyfter hamnarnas roll i produktion och distribution av alternativa bränslen, inklusive vätgas, och kopplingen till övervakning, rapportering och verifiering. Det anges även att kommissionen vill åstadkomma mer enhetliga metoder för att mäta växthusgasutsläpp i hamnar, men det är oklart vilken konkret process som avses i detta skede. Finansiering föreslås genom stöd kopplat till de transeuropeiska näten för energi och transport (TEN).

Kommissionen har ambition att förenkla tillståndsprocesser för hamnprojekt samtidigt som höga miljökrav och klimatmål upprätthålls, bland annat genom snabbare miljöbedömningar och uppdaterade regler i taxonomin.

Kommissionen satsar också på att stärka hamnarnas hållbarhet genom stöd till cirkulär ekonomi, tydligare vattenrättsliga riktlinjer och mer enhetlig mätning av utsläpp.

Säkra och skydda hamnar

Strategin lyfter ökade hot mot europeiska hamnar i form av terrorism, sabotage, klimatförändringar, organiserad brottslighet, korrupktion, cyber- och hybridattacker liksom drönare. För att möta dessa hot ska kommissionen uppdatera vägledning om maritim säkerhet, stärka internationella IMO-standarder och förbättra datainsamling. Den europeiska hamnalliansen syftar redan idag till att motverka organiserad brottslighet och narkotikahandel. Ett EU-ramverk för bakgrundskontroller av hamnarbetare ska därtill tas fram. Hamnar ska inkluderas i åtgärder för klimatreiliens, skydd av kritisk infrastruktur och hantering av störningar i globala satellitnavigationssystem (GNSS). Digital autonomi ska stärkas genom säkra dataflöden, forskning och EU-samarbete.

För att motverka terrorism och organiserad brottslighet förslås bättre datainsamling och analys, särskilt kring passagerarterminaler och sjötransport. Dessutom ska hamnarbetare få bättre utbildning och skydd som en del av arbetet mot dessa hot.

Flagg skeppsåtgärder är att uppdatera respektive säkerhetsvägledning, regionala samarbetsramar, bakgrundskontroller men också att upprätta ett cybersäkerhetsforum och en EU-gemensam riskbedömning.

Tillgång till finansiering och investeringar

Kommissionen menar att hamnarnas framtida behov kräver en blandning av EU-medel, nationell finansiering och privata investeringar, med stöd av förutsägbara regelverk och riskreducerande verktyg. Sedan 2014 har cirka 10 miljarder euro gått till hamnprojekt för energi, hållbarhet, innovation och infrastruktur. Finansieringsinstrument som den föreslagna europeiska konkurrenskraftsfonden (ECF), Fonden för ett sammanlänkat Europa (FSE) 2028–2034 och nästa ramprogram för Horisont Europa ska kunna stödja

investeringar i hamnar, särskilt inom områden som ren energi, digitalisering, säkerhet, innovation och multimodal infrastruktur. Europeiska Investeringsbanken (EIB) har under perioden 2014 – 2025 bidragit med 2,8 miljarder euro och ska även framöver ge kapacitetsstöd till små och medelstora TEN-T-hamnar. Kommissionen uppmanar hamnförvaltare, särskilt små och medelstora, att diversifiera och ta vara på nya affärsmöjligheter inom energiomställning och digitalisering.

Social sammanhållning, kompetens och högkvalificerade arbeten

Strategin betonar att hamnar är viktiga för ekonomisk utveckling, sammanhållning och lokal attraktionskraft, särskilt för öar, arktiska och avlägsna regioner, och att EU ska stödja små och medelstora hamnar genom sammanhållningsmedel och FSE transport. Kommissionen vill stärka sambanden mellan hamnar och städer och ta fram en ny färdplan för konkurrenskraftiga små och medelstora hamnar. En kompetent och säker arbetskraft är central, och kommissionen introducerar åtgärder som Strategi för blå generationsförnyelse, och Kompetenspakt för hamnsektorn, liksom riktlinjer för säkerhet, arbetsmiljö och hantering av alternativa bränslen. Flagskeppsåtgärder som föreslås är stöd till små och medelstora hamnar, utveckling av framtida kompetenser, och nya riktlinjer för maritim säkerhet och bränslehantering.

Sammanfattningsvis syftar strategin till att göra EU:s hamnar grönare, mer konkurrenskraftiga och säkrare men också bättre integrerade i samhället. Ett nytt råd för maritima industrier och hamnar ska övervaka genomförandet och säkerställa en kontinuerlig dialog med berörda aktörer.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Strategin innehåller i sig inte några nya lagförslag och bedöms inte påverka svenska regler.

1.4 Budgetära konsekvenser och konsekvensanalys

Konkreta krav på medlemsstaterna bedöms vara begränsade då ambitionshöjningen bedöms ligga inom redan befintliga initiativ. Det hindrar inte att kommissionen i ett senare skede kan återkomma med tydligare krav. Krav på branschföreträdare är begränsade. De svenska hamnarna är i regel

privata och fortsatt stöd genom exempelvis FSE kan komma att behövas även fortsättningsvis för att täcka eventuella investeringsbehov. Bedömningen är att ingen påverkan sker på statsbudgeten för de uppmaningar kommissionen riktar mot medlemsstaterna. Eventuella ökade åtaganden för EU-budgeten ska tas inom ram.

2. Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen ser positivt på att kommissionen i strategin lyfter fram att europeiska havshamnar har en unik och viktig roll för EU:s ekonomi, mobilitet, säkerhet och för den gröna omställningen. Hamnar utgör kritisk infrastruktur och är avgörande för Europas säkerhet och strategiska autonomi. En konkurrenskraftig, säker och välfungerande hamnsektor är avgörande för utvecklingen av Europas ekonomi och för att transportsystemet ska fungera effektivt och vara motståndskraftigt. Samtidigt är det viktigt att respektera att hamnverksamheter skiljer sig åt mellan olika länder.

Sverige har över hundra hamnar – omkring femtio offentliga och femtio industrihamnar, exklusive fritidsinriktade hamnar – som kräver utrustning, varv och kompetens och bidrar till ekonomin. Svenska hamnar varierar i storlek, ägande och verksamhetsformer, men måste ändå hantera liknande regleringar och utmaningar. Regeringen anser att strategin bör belysa detta tydligare, exempelvis förutsättningar som svåra vinterförhållanden och de ekonomiska konsekvenserna för de svenska hamnarna.

Regeringen välkomnar vidare att hamnstrategin har en bred ansats och reflekterar att verksamheten i hamnar alltmer blir nav för bredare blå ekonomiska aktiviteter, inte bara för fartyg, gods och passagerare. Hamnar har en viktig roll i klimatanpassningsarbetet, och för att minska miljöbelastningen, inte minst på den lokala miljön. Fossilfri energi, stöd för grön omställning, cirkulär ekonomi och innovation är områden där europeiska hamnar kan expandera. Ett ökat multimodalt perspektiv är önskvärt, så att transporter till och från hamnar fungerar effektivt året runt samt är hållbara och med hög resiliens. Detta är kritiskt för hela transportkedjan, inklusive militär mobilitet, både i fred och vid kris.

Regeringen välkomnar att hamnstrategin lyfter nya och ökande hot mot hamnar, inklusive terrorism, sabotage, organiserad brottslighet, korruption, cyber- och hybridattacker och drönare. Regeringen välkomnar föreslagna åtgärder för att öka hamnarnas motståndskraft, liksom att europeiska hamnalliansen lyfts fram som ett initiativ som syftar till att motverka organiserad brottslighet och narkotikahandel. Nya och förbättrade verktyg för de brottsbekämpande myndigheterna samt ett utökat och förbättrat samarbete med länder utanför EU är viktigt.

För att säkerställa rättvisa konkurrensvillkor och en effektiv hamnsektor behöver strategin uttrycka att medlemsstaterna fortsatt ska kunna tillämpa gällande statsstödsregler och hamntjänstförordningen.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Inte kända i dagsläget.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Europaparlamentet har inte behandlat meddelandet från kommissionen.

2.4 Remissinstansernas och andra intressenters ståndpunkter

Meddelandet har inte remitterats.

3. Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Strategin innehåller inga lagstiftningsförslag, varför ingen rättslig grund angivits.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna

Meddelandet innehåller i sig inga förslag till lagstiftning, varför subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna inte är aktuella att bedöma.

4. Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Cypriotiska ordförandeskapet har påbörjat arbete med att ta fram rådslutsatser för meddelandet. Ordförandeskapet har aviserat att dessa planeras beslutas vid rådsmöte i juni i år.

4.2 Fackuttryck och termer

ECF	European Competitiveness Fund, Europeiska Konkurrenskraftsfonden
FSE	Fonden för ett sammanlänkat Europa
GNSS	Global Navigation Satellite System, satellitbaserade navigations- och positionsbestämningssystem
Kompetenspakt för hamnsektorn	Pact for Skills
Strategi för blå generationsförnyelse	Blue Generational Renewal Strategy
Taxonomin	Taxonomy Climate Delegated Act
TEN	Transeuropeiska nätverk
TEN-T	Transeuropeiska nätverk, Transport